

УДК 615.256.3.035:339.13.021]:351.862.4(477) <https://doi.org/10.24959/sphhcj.22.266>

Т. В. МАГАНОВА, Н. О. ТКАЧЕНКО

Запорізький державний медичний університет
Міністерства охорони здоров'я, Україна

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПРОТИЗАПЛІДНИХ МЕДИЧНИХ ВИРОБІВ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Наявність якісної та достовірної інформації в процесі розроблення і прийняття управлінських рішень у системах забезпечення ліками і медичними виробами будь-яких груп населення є запорукою її ефективного функціонування.

Мета – провести порівняльний ретроспективний маркетинговий аналіз ринку протизаплідних медичних виробів за період 2020-2022 рр. з подальшим формуванням інформаційного масиву для того, щоб оцінити забезпечення протизаплідними засобами жінок-споживачів.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження були дані Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення України, інформаційно-пошукової системи «Компендіум онлайн», бази «Нормативно-директивні документи МОЗ України», публікацій у науково-практичних виданнях за напрямом дослідження, а також інтернет-ресурсу з пошуку ліків в аптеках України «Tabletki.ua». Методи: контент-аналіз, порівняльний та аналітичний методи, маркетингові дослідження.

Результати дослідження. Виявлено основні асортиментні зміни протизаплідних медичних виробів (ПМВ) за період 2020-2022 рр. Визначено зміни у фірмовій структурі та сегментації ринку за країнами-виробниками. Розраховано й порівняно індекси рівня монополізації ринку.

Висновки. У результаті комплексного дослідження проаналізовано чинні реєстри, інформаційно-пошукові ресурси і сформовано асортимент сучасних ПМВ, який за останні два роки зменшився на 20 % і представлений чоловічими презервативами – 80 % та внутрішньоматковими контрацептивами – 20 %. З'ясовано, що на українському ринку ПМВ відсутні такі засоби контрацепції, як жіночий презерватив, шийковий ковпачок та діафрагма, що значно обмежує вибір жінки-споживача. Розраховано загальний та сегментні індекси монополізації ринку у 2020 та 2022 роках. На їх основі простежено прогресивні монополістичні тенденції.

Ключові слова: фармацевтичний ринок; протизаплідні засоби; маркетингові дослідження; оцінка; ретроспективний аналіз.

T. V. MAGANOVA, N. O. TKACHENKO

Zaporizhzhia State Medical University, Ukraine

ANALYSIS OF THE MAIN TRENDS OF THE DOMESTIC MARKET OF CONTRACEPTIVE MEDICAL PRODUCTS IN THE CONTEXT OF INCREASING THE COUNTRY'S NATIONAL SECURITY

The availability of high-quality and reliable information in the process of developing and making managerial decisions is the key to its effective functioning in systems for providing medicines and medical devices to any population groups.

Aim. To conduct a comparative retrospective marketing analysis of the contraceptive medical devices (CMD) market for the period of 2020-2022 with the subsequent formation of an information array to assess provision of contraceptives to female consumers.

Materials and methods. The research materials were data from the State Register of Medical Equipment and Medical Devices of Ukraine, the Compendium Online information retrieval system, the "Regulatory Documents of the Ministry of Health of Ukraine" database, publications in scientific and practical periodicals in the field of research, data from the "Compendium" online information resource, and the "Tabletki.ua" Internet resource for finding drugs in pharmacies of Ukraine. Such methods as the content analysis, comparative and analytical methods, and marketing research were used.

Results. The main assortment changes in CMD for the period of 2020-2022, their completeness and width were determined. Changes in the corporate structure and market segmentation by producing countries were identified. The indices of the level of market monopolization were calculated and compared.

Conclusions. As a result of a comprehensive study, the existing registers, information retrieval resources have been analyzed and the range of modern CMD has been formed. The range has decreased by 20 % over the past two years and is represented by male condoms – 80 % and intrauterine contraceptives – 20 %. It has been found that there are no contraceptives, such as the female condom, a cervical cap and diaphragm, at the Ukrainian CMD market; this significantly limits the choice of a female consumer. The general and segment indices of market monopolization of 2020 and 2022 have been calculated. Based on them, progressive monopolistic tendencies have been traced.

Key words: pharmaceutical market; contraceptives; marketing research; assessment; retrospective analysis.

Постанова проблеми. У сучасних умовах поняття національної безпеки (НБ) розширюється за рахунок залучення до нього нових сфер суспільного життя. Сьогодні НБ неможлива без забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки тощо [1]. Доведено, що невід'ємною складовою НБ є фармацевтична безпека [2]. На тлі складної ситуації сьогодення (воєнні дії, боротьба з пандемією коронавірусу, реформування системи охорони здоров'я) та з огляду на стратегічне значення фармацевтичної галузі для країни питання підвищення загального рівня фармацевтичної безпеки постає особливо гостро.

Дефініція фармацевтичної безпеки окреслює коло проблемних складових фармації, пов'язаних із фармакологічною та економічною «безпекою ліків» [3], нормативно-правовим регулюванням [4], інноваційною діяльністю, сферою фармаконагляду [5, 6], соціальною відповідальністю [7], якістю, асортиментною та ціновою політикою [8], а також охоплює суб'єктів фармацевтичного ринку, екофармацію [9] і кінцевий процес життя лікарського засобу – утилізацію. Ефективне розв'язання такого кола проблем можливе лише за дотримання основоположних принципів фармацевтичної безпеки, а структурування фармацевтичної галузі (за процесами, явищами, суб'єктами та об'єктами права) здатне покращити функціонування системи забезпечення лікарськими засобами та медичними виробами. Так, питання якісного та своєчасного забезпечення лікарськими засобами різних нозологій розглядали українські науковці В. В. Трохимчук [10], А. А. Котвіцька [11], А. С. Немченко [12].

Під час детальнішого розгляду системи забезпечення лікарськими засобами та медичними виробами в контексті життєспроможності країни (підвищення демографічного й трудового потенціалу, планування сім'ї, запобігання інфекційним хворобам, що передаються статевим шляхом, тощо) у поле зору потрапляє жіноча частина населення і її право на репродуктивне здоров'я та забезпечення протизаплідними засобами. Адже жіноче репродуктивне здоров'я нерозривно пов'язане з відсутністю у житті

жінок поширених наслідків ірраціонального використання контрацептивів (аборт, статеві захворювання, «неблагополуччя» соціальної одиниці тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останнє десятиліття питанню забезпечення протизаплідними засобами приділяли мало уваги. Хоча можна зазначити роботи вітчизняних (О. Я. Міщенко) [13] та іноземних науковців Giwa [14], С. Picavet [15].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, що стосуються планування сім'ї, без уваги залишаються питання аналізу ринкового сегмента протизаплідних медичних виробів. Дослідження правових аспектів регулювання обігу ПМВ, аналіз тенденцій розвитку цього сегмента вітчизняного фармацевтичного ринку дозволить визначити перспективні напрями для виробництва медичних виробів контрацепції вітчизняними фармацевтичними компаніями та сприятиме посиленню діяльності, спрямованої на реалізацію репродуктивного права жінок на доступні і якісні протизаплідні засоби.

Формулювання цілей статті передбачає проведення порівняльного ретроспективного аналізу ринку ПМВ за період 2020-2022 рр. з подальшим формуванням інформаційного масиву для того, щоб оцінити забезпечення контрацептивами жінок дітородного віку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Як основний матеріал дослідження використовували дані Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення України [16], інформаційно-пошукової системи «Компендіум онлайн» [17], бази «Нормативно-директивні документи МОЗ України» [18], публікацій у науково-практичних виданнях за напрямом дослідження, інтернет-ресурсу з пошуку ліків в аптеках України «Tabletki.ua» [19].

Об'єктами дослідження стали ПМВ відповідно до «Медичних критеріїв прийнятності методів контрацепції (ВООЗ)» [20] та «Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги “Планування сім'ї”» [21]: внутрішньоматкові контрацептиви – спіралі зі сріблом,

міддю, золотом; презервативи чоловічий та жіночий; шийковий (цервікальний) ковпачок та діафрагма.

У роботі використали: контент-аналіз, порівняльний та аналітичний методи, маркетингові дослідження.

Для повноцінного аналізу ринку ПМВ додатково було систематизовано інформацію про свідоцтва про державну реєстрацію медичних виробів, строк дії яких не вичерпано (дата останнього доступу 07.02.2020 р.), інформацію з Реєстру відповідальних осіб (дата оновлення 25.08.2022 р.) [22], а також інформацію з пошукової системи «Компендіум».

З'ясовано, що в «Реєстрі осіб, відповідальних за введення медичних виробів, активних медичних виробів, які імплантують, та медичних виробів для діагностики *in vitro* в обіг» актуальної інформації про ПМВ починаючи з 2020 року не з'явилося. Також подібної інформації про свідоцтва та сертифікати відповідності ПМВ не було виявлено на сайтах організацій з оцінювання відповідності [23]. Деякі з представницьких електронних сторінок взагалі було заблоковано.

Єдиним джерелом актуальної інформації про асортимент ПМВ на початок 2022 року залишились інтернет-ресурси «Компендіум» та «Tabletki.ua».

Станом на 01.06.2020 року в Україні в обігу перебувало 26 торгових найменувань ПМВ (21 найменування (80,75 %) – чоловічі презервативи та 5 найменувань (19,25 %) – спіралі зі сріблом / міддю / золотом).

За визначеним переліком ПМВ, 12 з них мали державну реєстрацію, 8 ПМВ – декларацію про відповідність, 6 ПМВ – сертифікат відповідності. Варто зауважити, що всі модифікації, які перебували під однією торговою назвою, мали різні форми підтвердження якості (сертифікат відповідності, декларацію про відповідність, свідоцтво про державну реєстрацію).

Станом на серпень 2022 року, відповідно до відкритих джерел, в обігу на вітчизняному фармацевтичному ринку перебуває 20 торгових найменувань ПМВ (16 найменувань (80 %) – чоловічі презервативи та 4 найменування (20 %) – спіралі зі сріблом / міддю / золотом) (рис. 1).

Зауважимо, що попри значне скорочення кількості торгових найменувань чоловічих презервативів, тенденції щодо онлайн-продажу ПМВ без документів, які підтверджують їхню якість, залишаються сталими.

Відповідно до аналізу наявних реєстрів в Україні на 01.06.2022 р. як МВ залишились незареєстрованими жіночий презерватив, шийковий (цервікальний) ковпачок та діафрагма. Це свідчить про відсутність уваги

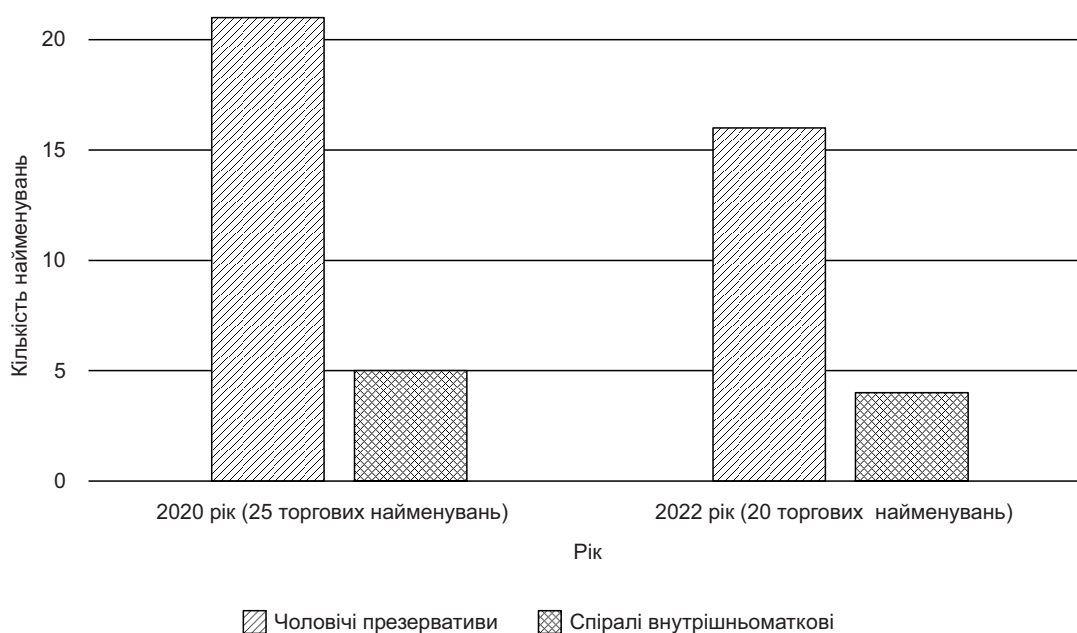

Рис. 1. Аналіз розподілу торгових найменувань ПМВ 2020 року і 2022 року

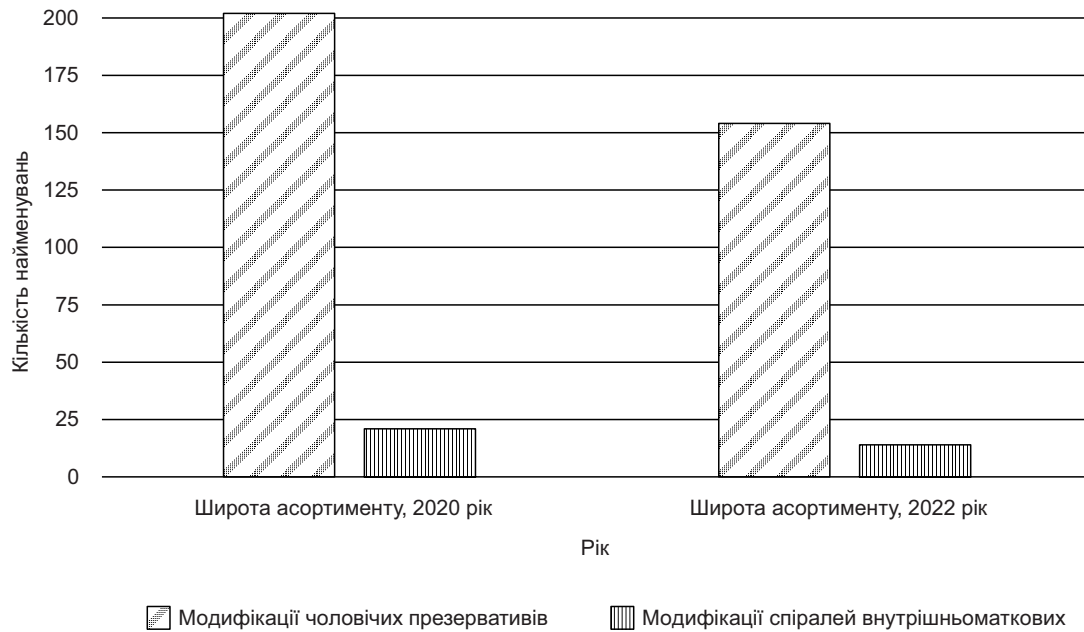

Рис. 2. Аналіз широти асортименту ПМВ 2020 року і 2022 року

з боку вітчизняних виробників до цього сегмента ПМВ, обмеженість у виборі жінок-споживачів та існування незадоволеної потреби у ПМВ.

Відповідно до скорочення кількості торгових найменувань зменшилась і широта аптечного асортименту ПМВ: для презервативів вона склала 154 модифікації (2022 рік) проти 202 модифікацій (2020 рік) – різний розмір, колір, запах, додаткові елементи; для внутрішньоматкових контрацептивів – 14 модифікацій (2022 рік) проти 21 модифікацій (2020 рік) (рис. 2). Ці показники говорять про зниження насиченості та можливе зниження вдоволеності асортиментом користувачами.

У ході роботи було проаналізовано фірмову структуру ринку ПМВ. Визначено, що попри асортиментні зміни, провідні позиції посідають іноземні виробники ПМВ з охопленням ринку у 84 % (7 країн-виробників) у 2020 році та 70 % (5 виробників) у 2022 році. Зміна відсоткового співвідношення іноземні/вітчизняні виробники відбулась за рахунок нарощування власних потужностей (рис. 3).

Країною-лідером з виробництва ПМВ зі значним відривом залишається Таїланд – 28 % (2020 р.) та 30 % (2022 р.).

Охоплення ринку вітчизняними компаніями збільшилось з 16 % до 30 % від загальної

кількості, що створює значну конкуренцію лідеру ринку та іншим найближчим виробникам-конкурентам – Іспанії та Німеччині. На території України ПМВ виробляють: ТОВ «Медпак Україна», що є дочірньою компанією «Medpack Swiss Group AG Switzerland», ТОВ «Кратія Медтехніка» та ТОВ «УКР-МЕДІКА».

Наступним етапом дослідження стало обчислення показника рівня монополізації – індексу Херфіндаля-Хіршмана (ННІ) [24], що розраховують за формулою:

$$\text{ННІ}^* = S_1^2 + S_2^2 + \dots + S_n^2,$$

де S_i – частка ринку i -ої фірми-виробника, n – кількість фірм на ринку.

* Примітка:

1. Висококонцентровані ринки – $1800 < \text{ННІ} < 10000$ (монополістичний ринок, високий рівень концентрації, новій фірмі важко увійти на ринок)
2. Помірно концентровані ринки – $1000 < \text{ННІ} < 1800$ (ринок із сильним рівнем монополізації, олігополістичний ринок)
3. Низької концентрації ринки – $\text{ННІ} < 1000$ (ринок з низьким рівнем монополізації, конкурентний ринок, новій фірмі легко увійти на ринок).

Значення ННІ українського ринку ПМВ 2022 року проти 2020 року збільшилось

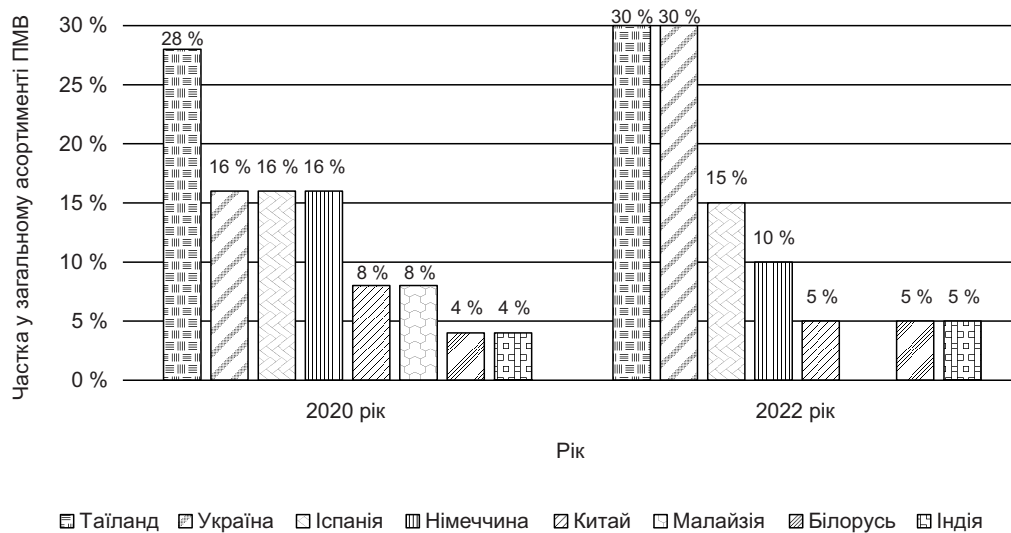

Рис. 3. Аналіз фірмової структури асортименту ПМВ 2020 року і 2022 року

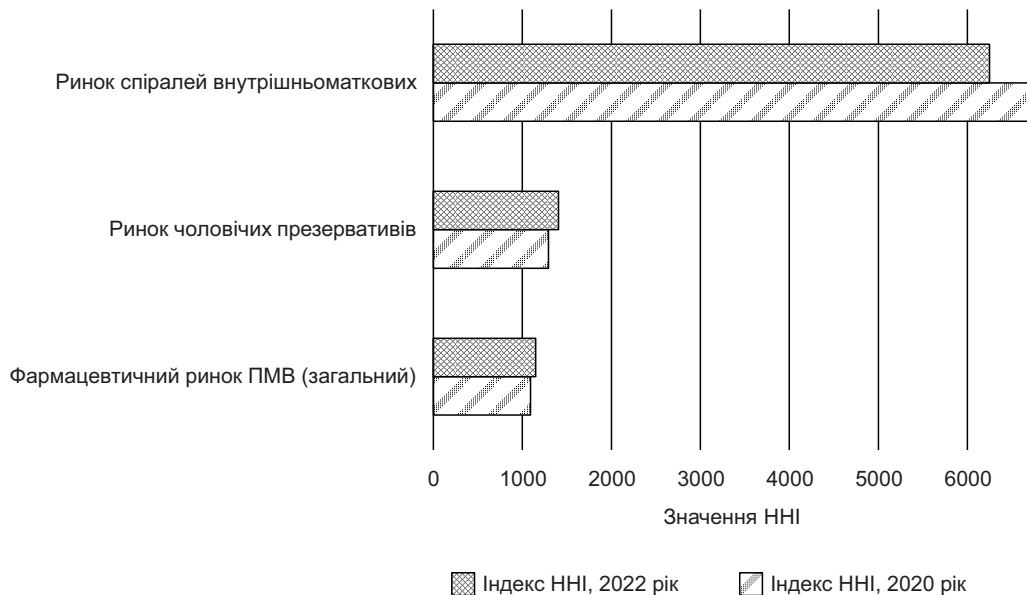

Рис. 4. Порівняльний аналіз показника рівня монополізації на ринку ПМВ 2020 року і 2022 року

з 1092 до 1150, що свідчить про посилення олігополістичних тенденцій і вимагає від української ФГ значних зусиль задля покращення ринкового становища.

Для визначення можливих напрямів розвитку асортименту ПМВ також було розраховано ННІ для презервативів і внутрішньоматкових контрацептивів. Посилення рівня монополізації спостерігаємо в ніші чоловічих презервативів: показник рівня монополізації зріс за два роки на 112 (1293 – 2020 рік, 1405 – 2022 рік). Для внутрішньоматкових контрацептивів ННІ знизився з показника 6800 до 6250, що не змінює монополістичний характер аналізованого ринку (рис. 4).

Загалом розраховані показники підтверджують відсутність конкуренції, що безпосередньо впливає на ринкове ціноутворення, а отже, і на вибір споживача; демонструє українським виробникам можливість розширити портфель продукції медичних виробів; вимагає посилити увагу з боку управлінської ланки до обігу ПМВ.

Висновки. За результатами ретроспективного порівняльного аналізу ринку ПМВ за 2020-2022 рр. сформовано інформаційний масив щодо основних тенденцій розвитку роздрібного ринку контрацептивів та визначено сучасний арсенал ПМВ, представлений чоловічими презервативами та внутрішньоматковими контрацептивами.

Виявлено, що протягом останніх двох років на українському ринку ПМВ є відсутніми такі засоби контрацепції, як жіночий презерватив, шийковий (цервікальний) ковпачок та діафрагма, що значно обмежує вибір жінок та впливає на чинник комплаєнтності. Цей факт визначає можливі напрями розширення товарного асортименту.

Ретроспективний аналіз засвідчує редукцію асортименту за рахунок зменшення кількості торгових найменувань та широти асортименту чоловічих презервативів і внутрішньоматкових контрацептивів на 20 %.

Виявлено позитивні тенденції до імпортозаміщення: за період 2020-2022 рр.

кількість власного виробництва ПМВ збільшилась на 14 %.

Розраховані показники індексу рівня монополізації за 2020 та 2022 роки свідчать про посилення олігополії як в окремих сегментах (чоловічі презервативи, внутрішньоматкові контрацептиви), так і загалом у досліджуваному сегменті фармацевтичного ринку.

Перспективи подальших досліджень: результати досліджень у цьому напрямі дозволять виявити проблемні питання функціонування вітчизняної системи забезпечення ПЗ, підвищити її рівень якості та фармацевтичної безпеки.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Про національну безпеку України : закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII зі змінами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/find?text_
2. Дацько А. Й., Дацько О. І. Глава 3. Концептуальні засади формування системи фармацевтичної безпеки України. *Сучасні аспекти фармацевтичної практики в Україні* : кол. монографія. Львів, 2014. С. 74-85.
3. Дацько А. Й., Дацько О. І. Теоретико-методологічні засади формування фармацевтичної безпеки України. *Соціальна фармація: стан, проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 17–20 бер. 2014 р. Харків : НФаУ, 2014. С. 179–197.
4. Пашков В. М. Проблеми правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я (господарсько-правовий контекст) : монографія. Київ : МОПІОН, 2009. 448 с.
5. Контроль за безпекою лікарських засобів: 10 років фармаконагляду України / О. П. Вікторів та ін. *Раціональна фармакотерапія*. 2007. № 1. URL: <http://rpht.com.ua/ua-issue-article-16>.
6. Фармацевтична опіка : атлас / І. А. Зупанець та ін. ; під ред. І. А. Зупанця, В. П. Черниха. Київ : Фармацевт Практик, 2004. 192 с.
7. Ткаченко Н. О. Наукове проектування системи формування соціально-відповідальних фармацевтичних фахівців на підставі міжнародних стандартів ІС CSR-08260008000 ТА ISO 26000:2010 : дис. ... д-ра фарм. наук.: 15.00.01. Запоріжжя, 2019. 604 с.
8. Косяченко К. Л. Методологія визначення соціальної безпеки фармацевтичного забезпечення населення та її оцінка по регіонах України. *Вісник фармації*. 2012. Т. 1, вип. 69. С. 14–20.
9. Котвіцька А. А., Цубанова Н. А., Кононенко Н. М., Присяник Л. Ф. Екофармація – новий міждисциплінарний напрям. *Методологія. Перспективи розвитку. Соціальна фармація в охороні здоров'я*. 2018. Вип. 4, № 1. DOI: <https://doi.org/10.24959/sphhcj.18.104>.
10. Ольховська І. В., Трохимчук В. В. Дослідження арсеналу лікарських засобів для лікування хворих дітей на гастрит і дуоденіт. *Фармацевтичний часопис*. 2012. Вип. 4. С. 114–119.
11. Котвіцька А. А., Прокопенко О. С. Моніторинг показників фізичної та соціально-економічної доступності лікарських засобів, які застосовуються у лікуванні хвороби Паркінсона. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. 2019. Вип. 3 (59). С. 55–63.
12. Немченко А. С., Міщенко В. І., Винник О. В., Баранова А. В. Огляд надання медичної допомоги хворим на дисциркуляторну енцефалопатію в Україні. *Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики* : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. дистанц. конф., м. Харків, 19 бер. 2020 р. Харків : НФаУ, 2020. С. 103–104.
13. Міщенко О. Я., Осташко В. Ф. Порівняльна характеристика асортименту та економічної доступності засобів оральної гормональної контрацепції та комбінованих контрацептивних релізінг систем. *Актуальні питання клінічної фармакології та клінічної фармації* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 22-23 жовт. 2019 р. Харків : НФаУ, 2019. С. 151-160.
14. Giwa A. Contraceptive Decision-making in North-Central Nigeria : PhD Tesis. London : University of Sheffield, 2015. 247 p.
15. Picavet C. The Contraceptive Cycle: PhD Tesis. Nijmegen : Radboud University Nijmegen, 2016. 147 p.

16. Реєстр медтехніки та виробів медичного призначення. URL: <https://mozdocs.kiev.ua/medvyrob.php>.
17. Компендіум. Лікарські препарати. URL: <https://compendium.com.ua/uk/>.
18. Нормативно-директивні документи МОЗ України. URL: <https://mozdocs.kiev.ua/>.
19. Tabletki. URL: <https://tabletki.ua/>.
20. Medical eligibility criteria for contraceptive use / WHO. 5th ed. 2015. 195 p. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241549158>.
21. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Планування сім'ї»: наказ МОЗ України від 21 січ. 2014 р. № 59. URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2014_59_ukpmd.pdf.
22. Реєстр осіб відповідальних за введення медичних виробів, активних медичних виробів, які імплантують, та медичних виробів для діагностики in vitro в обіг / Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. URL: <https://www.dls.gov.ua>.
23. Перелік призначених органів з оцінки відповідності продукції вимогам Технічного регламенту щодо медичних виробів / Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. URL: <https://www.dls.gov.ua>.
24. Hayes A. Herfindahl-Hirschman Index (HHI). URL: <https://www.investopedia.com/terms/h/hhi.asp>.

References

1. KМУ. (2018). Zakon Ukrainy No. 2469-VIII vid 21.06.2018 r. "Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy". *zakon.rada.gov.ua*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/find?text>.
2. Datsko, A. Y., Datsko, O. I. (2014). *Suchasni aspekty farmatsevychnoi praktyky v Ukraini: kolektyvna monohrafiia*. Lviv, 74-85.
3. Datsko, A. Y., Datsko, O. I. (2014). Proceeding from Sotsialna farmatsiia: stan, problemy ta perspektyvy: *materalny Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. (17–20 ber. 2014 r.)* (pp. 179–197). Kharkiv: NFaU.
4. Pashkov, V. M. (2009). *Problemy pravovoho rehulivannia vidnosyn u sferi okhorony zdorovia (hospodarsko-pravovyi kontekst)*. Kyiv: MORION.
5. Viktorov, O. P., Matvieieva, O. V., Voitenko, A. H., Lohvina, I. O. (2007). *Ratsionalna farmakoterapiia, 1*. Available at: <http://rpht.com.ua/ua-issue-article-16>.
6. Zupanets, I. A., Chernykh, V. P., Moskalenko, V. F. (2004). *Farmatsevychna opika: atlas*. Kyiv: Farmatsevt Prakyk, 192.
7. Tkachenko, N. O. (2019). Naukove proektuvannia systemy formuvannia sotsialno-vidpovidalnykh farmatsevychnykh fakhivtsiv na pidstavi mizhnarodnykh standartiv IC CSR-08260008000 ta ISO 26000:2010. *Dissertation*. Zaporizhzhia, 604.
8. Kosiachenko, K. L. (2012). *Visnyk farmatsii, 1 (69)*, 14-20.
9. Kotvitska, A. A., Tsubanova, N. A., Kononenko, N. M., Prosiyanik, L. F. (2018). *Sotsialna farmatsiia v okhoroni zdorovia, 4 (1)*. DOI: <https://doi.org/10.24959/sphhcj.18.104>.
10. Olkhovska, I. V., Trokhymchuk, V. V. (2012). *Farmatsevychnyi chasopys, 4*, 114–119.
11. Kotvitska, A. A., Prokopenko, O. S. (2019). *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii, 3 (59)*, 55-63.
12. Nemchenko, A. S., Vynnyk, O. V., Mishchenko, A. V. (2020). Proceeding from Menedgment ta marketynh u skladi suchasnoi ekonomiky, nauky, osvity, praktyky: *materalny VIII mizhnar. nauk.-prakt. dystants. konf. (19 ber. 2020 r.)* (pp. 103–104). Kharkiv: NFaU.
13. Mishchenko, O. Ya., Ostashko, V. F. (2019). Proceeding from Aktualni pytannia klinichnoi farmakologii ta klinichnoi farmatsii: *materalny nauk.-prakt. internet-konf. materialy nauk.-prakt. internet-konf. (22-23 zhovt. 2019 r.)* (pp. 151–160). Kharkiv: NFaU.
14. Giwa, A. (2015). Contraceptive Decision-making in North-Central Nigeria. *Dissertation*. England, 247.
15. Picavet, C. (2016). The Contraceptive Cycle. *Dissertation*. England, 147.
16. Derzhavnyi reiestr medychnoi tekhniki ta vyrobiv medychnoho pryznachennia Ukrainy. Available at: <https://mozdocs.kiev.ua/medvyrob.php>.
17. Informatsiino-poshukovoi systemy "Kompendium onlain". Available at: <https://compendium.com.ua/uk/>.
18. Baza "Normatyvno-dyrektyvni dokumenty MOZ Ukrainy". Available at: <https://mozdocs.kiev.ua/>.
19. Tabletki.ua. Available at: <https://tabletki.ua/>.
20. WHO. (2015). *Medical eligibility criteria for contraceptive use*. (5th ed.). Available at: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241549158>.
21. Unifikovanyi klinichni protokol pervynnoi, vtorynnoi (spetsializovanoi), tretynnoi (vysokospetsializovanoi) medychnoi dopomohy "Planuvannia simi". *dec.gov.ua*. Available at: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2014_59_ukpmd.pdf.

22. Reiestr osib vidpovidalnykh za vvedennia medychnykh vyrobiv, aktyvnykh medychnykh vyrobiv, yaki implantuiut, ta medychnykh vyrobiv dlia diahnostryky in vitro v obih. Available at: <https://www.dls.gov.ua>.
23. Perelik pryznachenykh orhaniv z otsinky vidpovidnosti produktsii vymoham Tekhnichnoho rehla-mentu shchodo medychnykh vyrobiv. Available at: <https://www.dls.gov.ua>.
24. Hayes, A. (n. d.) Herfindahl-Hirschman Index (HHI) Definition. Available at: <https://www.investopedia.com/terms/h/hhi.asp>.

Відомості про авторів:

Маганова Т. В., аспірантка кафедри управління і економіки фармації, Запорізький державний медичний університет (<https://orcid.org/0000-0001-7008-3102>). E-mail: bataneofarm@gmail.com

Ткаченко Н. О., докторка фармацевтичних наук, професорка кафедри управління і економіки фармації, Запорізький державний медичний університет (<https://orcid.org/0000-0002-8566-5938>). E-mail: tkachenkonat2@gmail.com

Information about authors:

Mahanova T. V., postgraduate student of the Department of Management and Economics of Pharmacy, Zaporizhzhia State Medical University (<https://orcid.org/0000-0001-7008-3102>). E-mail: bataneofarm@gmail.com

Tkachenko N. O., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), professor of the Department of Management and Economics of Pharmacy, Zaporizhzhia State Medical University (<https://orcid.org/0000-0002-8566-5938>). E-mail: tkachenkonat2@gmail.com

Надійшла до редакції 25.06.2022 р.